

УДК 930

UKRAINE IS A CONTRIBUTOR TO INTERNATIONAL SECURITY

УКРАЇНА – КОНТРИБУТОР МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Hnylytska A. / Гнилицька А. В.

Student the Faculty of Law / здобувач вищої освіти юридичного факультету

ORCID: 0009 -0000 — 7171 - 069X

Mykhaylyuk O. / Михайлюк О. І.

*Candidate of Historical Sciences, Docent of the Department of Political Science and Cultural**Studies/ канд. істор. наук, доцентка, доцентка кафедри політологічних**та культурологічних студій*

ORCID: 0000 – 0002 – 1014 - 3342

*Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, John Paul II Street, 01042 /**Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Київ, Іоанна Павла II*

Анотація. У статті визначено становище України на міжнародній арені, як незалежного актора здатного виступати у процесі змін у світовому порядку. Висвітлено, як Україна впливає на стабілізацію регіональних конфліктів, підкреслено її роль у зміцненні міжнародної безпеки. Це обумовлено активною позицією держави та її умінням ефективно співпрацювати з іншими країнами, що сприяє створенню зовнішніх умов, які відповідають національним інтересам України та її розвитку, а також зміцненню її ролі як значущої регіональної держави. Підкреслюється значення турборежиму в дипломатичних та політичних ініціативах України, що сприяє її європейському вибору та міжнародному впливу.

Ключові слова: міжнародна безпека, глобальна загроза, європейський вибір, українська дипломатія, турборежим, контрибутор, формула миру.

Ключове завдання ХХІ століття в області міжнародної безпеки визначається розробкою та впровадженням ефективних заходів співпраці в боротьбі з глобальними загрозами, а також у створенні засобів балансу та взаємного стримування між провідними безпековими системами сучасного світу. Україна завжди дотримувалася своїх міжнародних зобов'язань, тим самим робила важливий внесок у зміцнення безпеки в Європі та у світі. Відмова від третього за величиною ядерного арсеналу у світі є найбільшим її вкладом у процес ядерного роззброєння. Такий крок в сучасній історії є унікальним □ Україна відвела людство від потенційної ядерної загрози та сприяла підвищенню глобальної безпеки. США і РФ у грудні 2009 року підтвердили гарантії безпеки України як без'ядерної держави. Проте, це не вирішило головної проблеми міжнародних гарантій безпеки – забезпечення їх ефективності та надійності. Непередбачувані дії РФ, як великої ядерної держави, що вирішила ігнорувати міжнародне право, перерозподілили державні кордони на її користь та завдали серйозної шкоди світовому порядку, що був встановлений після закінчення Другої світової війни. Отже, гарантії безпеки, надані Україні Будапештським меморандумом від провідних ядерних держав, не спрацювали. Свідоме порушення Росією своїх зобов'язань, викладених у Меморандумі, було підтверджено діями та заявами російських офіційних осіб. На жаль, інші країни □ гарантії не змогли запобігти порушенню територіальної цілісності України та агресії з боку РФ на сході країни, яка досі триває. На сьогодні стає зрозумілим, що Організація Об'єднаних Націй не має чітко

визначених процедур, які потрібно було б застосовувати негайно, та ефективних механізмів впровадження міжнародної безпеки [6, с.80-81].

Доречно визнати, що Україна зі здобуттям незалежності здійснила вагомий внесок у справу зміцнення миру і стабільності в європейському регіоні та у світі в цілому. Сторінку миротворчої діяльності нашої держави було відкрито на початку 90-х років ХХ-го століття, коли зростання політичних конфліктів і громадських рухів сприяло виникненню збройних конфліктів у деяких європейських країнах, таких як Югославія. Понад 45 тисяч українських військовослужбовців з 1992 по 2014 роки взяли участь у міжнародних миротворчих операціях у різних регіонах планети. У 1992 році Генеральний секретар ООН звернувся до керівництва нашої держави з проханням щодо надання українського військового контингенту до складу сил ООН в зоні конфлікту для сприяння політичному врегулюванню югославського конфлікту, який став найкровопролитнішим збройним протистоянням у Європі з часів закінчення Другої світової війни. Протягом 3 тижнів було створено перший український миротворчий підрозділ — 240-й окремий спеціальний батальйон, у формуванні якого брала участь фактично вся Україна. 15 липня 1992 року два літаки з українськими миротворцями здійснили виліт у напрямку Боснії. Передова група налічувала 42 військовослужбовці [3].

Найбільшою за масштабами була участь української миротворчої місії в Іраку. З 2003 по 2008 роки, українські військові підрозділи у складі міжнародної коаліції під командуванням США. Українські миротворці співпрацювали з польськими та американськими військовими, працюючи разом над досягненням спільних цілей. Протягом цього періоду 1690 українських військовослужбовців взяли участь у процесі відновлення миру та стабільності в Іраку.

Один із головних регіонів, де Україна активно бере участь у миротворчій діяльності, □ це африканський континент. Українські військовослужбовці приєднуються до місій ООН з метою сприяння стабілізації ситуації в Ліберії, Судані, Демократичній Республіці Конго та Кот-д'Івуарі. Варто підкреслити, що українські миротворці беруть участь у місіях НАТО, таких як операція «KFOR» в Косово та морська операція «Активні зусилля». Крім того, українські Збройні Сили приєднуються до спільних миротворчих сил в Зоні безпеки Придністровського регіону Республіки Молдова, а також беруть участь в операції ЄС у боротьбі з піратством «Аталанта».

За більш ніж 20 років українські миротворці взяли участь в операціях з підтримки миру в таких регіонах, як Косово, Боснія і Герцеговина, Східна Славонія, Ангола, Македонія, Гватемала, Таджикистан, Афганістан, Хорватія, Кувейт, Сьера-Леоне, Придністров'я, Ірак, Ліван, Ефіопія, Еритрея, Грузія, Судан, Кот-д'Івуар, Демократична Республіка Конго [3]. Підтримуючи благородну традицію задля сприяння розв'язанню збройних протистоянь, понад 600 військовослужбовців Збройних Сил України взяли участь в 10 міжнародних місіях.

Як одна з держав-засновниць ООН та відповідальний член міжнародного співтовариства, Україна відігравала активну роль у миротворчих місіях,

здійснюючи важливий внесок разом з іншими країнами у зміцнення миру та стабільності, розв'язання збройних конфліктів і недопущення виникнення нових осередків напруги. Водночас треба зазначити, що такий підхід до участі нашої держави в безпекових процесах сприяє посиленню міжнародної репутації та забезпечує національну безпеку. А участь у миротворчих місіях Збройних Сил України, які не беруть участь у збройних конфліктах як одна зі сторін, дозволяє набути досвіду в галузі оборонного планування і реформування збройних сил, а також розвивати навички забезпечення активних військових операцій.

7 березня 2022 року Указом Президента України з метою захисту суверенітету та територіальної цілісності держави, відповідно до статті 7 Закону України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки», національний контингент і національний персонал, які беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки було відкликано через збройну агресію Російської Федерації проти України [8].

Варто зазначити, що Україна не є членом НАТО, тому вона не може очікувати на пряму оборонну допомогу від Альянсу для захисту своєї території. Проте, Україна, як активний контрибутор міжнародної безпеки, має право не тільки просити допомоги в обороні своєї території і в заходах встановлення миру на Донбасі, а й має всі підстави розраховувати на те, що допомогу буде надано. На перший погляд, Україна отримує всебічну політичну підтримку від міжнародної спільноти, проте вона змушена боротися віч-на-віч з агресором у військовому конфлікті. Така ситуація склалась через економічну залежність багатьох країн ЄС від РФ, що призвело до виникнення значних розбіжностей у ставленнях між ними до російсько-української війни, через коливання в рішучості визначення термінів, тимчасовість та неповне охоплення санкціями. Позиція європейських держав щодо України стає найбільшим випробуванням для їх власної спроможності, навіть з неприємними наслідками для власної економіки. Тому і сьогодні Україна продовжує платити надто високу ціну за здійснений європейський вибір – ціну людських життів, кількість яких постійно зростає.

Наразі, Україна, орієнтуючись на європейську модель розвитку, позиціонує себе як європейська держава, що спроможна зробити вагомий внесок у розбудову європейської економічної, політичної та безпекової систем [4, с.44]. Для зміцнення позицій на світовій арені Україні важливо активно протистояти дезінформації, організованій проти неї РФ, а саме: спробам російських медіа нав'язати міжнародній спільноті спотворене уявлення про Україну як про «нацистську» державу з «нелегітимним урядом» та як про «неефективну державу». Саме наша держава найпершою зрозуміла мету Росії, яку досі не повністю усвідомили ні західні лідери, ні міжнародна спільнота. РФ не просто прагне визнання на офіційному рівні окупованих територій Донбасу та Криму як частини Росії та анексії України, а намагається дестабілізувати обстановку в Східній Європі, знищити існуючу структуру безпеки в цілому світі, відновити на континенті стару біполярну систему, де Росія б мала домінуюче становище [5, с.747]. Її політика «Підняття Росії з колін» направлена

на завоювання нових територій, створення заморожених конфліктів та загальну дестабілізацію у світі. Це підтверджує ситуація в Абхазії, Осетії, Ічкерії, Придністров'ї, Сирії.

Зовнішньополітичний курс, самостійно впроваджений Україною, наразі найбільше відповідає статусу незалежної держави і сприяє зміцненню її суверенітету та утворенню позиції української держави на міжнародній арені. Згідно зі ст.102 розділу V Конституції України Президент України є «гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина». Тому флагманом прискорення мислення населення Європи та активізації відповіді європейських лідерів на агресію Росії став саме Володимир Зеленський, який докладає в цьому напрямку величезних зусиль [5, с.746]. Дипломатична команда Президента України з лютого 2022-го року працює винятково у «турборежимі» – виснажливому та ризиковому, зухвалому, але продуманому. З цього часу почали різко змінюватися правила дипломатичної гри [2]. Багатьом «класичним» європейським дипломатам не подобається воєнна дипломатія В. Зеленського. Вона часом дуже агресивна та межує з нечемністю, дуже публічна та диджитальна. Проте вона працює. Ресурси української дипломатії значно відрізняються від ресурсів російської. Щоб перемогти російського спрута, який запустив щупальця в кожному штаб-квартиру міжнародних організацій та в кожному європейську столицю, необхідно було розпочати діяти нестандартно. Бо сила України не у кількості нафтодоларів, а у правді та дипломатичній майстерності. Обираючи такий шлях, команда та сам Президент України усвідомлювали, що доведеться порушити усталені дипломатичні протоколи. У перші дні російського вторгнення В.Зеленський на офіційну пропозицію США про виїзд сказав: «Війна тут. Мені потрібна зброя, а не евакуація». На екстреному засіданні Ради міністрів закордонних справ ЄС у лютому 2022 року довелося поіменно називати тих, хто блокував відключення російських банків від SWIFT. Абсолютне табу в дипломатії. Проте це спрацювало □ рішення було ухвалене. Коли гинуть люди, всі рішення необхідні «на вчора». Для безмістовних розмов і паркетних зустрічей на війні немає часу. Тому була зведена до мінімуму протокольність та скорочені ланцюги ухвалення рішень [2]. У своїй зовнішній політиці Україна керується правилом: «Будь-що, аби спрацювало». Здебільшого раніше дипломатія працювала за зачиненими дверима. Проте, у сучасній війні такими методами не перемогти. На відміну від традиційної дипломатії, українська дипломатія орієнтована на зарубіжну, міжнародну, світову громадськість, має відкритий характер дипломатичної діяльності. Найцінніша її особливість це те, що громадськість може виступати провідником державних чи національних інтересів на рівні з офіційними колами □ переговорна якість дипломатії в її публічній формі перетворюється на комунікацію з публікою, отже має неформальний зміст і є багатовекторною. Це стає дієвим чинником прийняття рішень поряд із професійними службовцями зовнішньополітичних відомств. Яскравим прикладом став леопардовий флешмоб, який допоміг у переговорах щодо надання Україні німецьких «Леопардів» [2].

Наразі Україна перебуває в епіцентрі найбільшого землетрусу міжнародних відносин із часів Другої світової війни з якого народжується новий світ. 24 лютого 2022 року стало розділенням сталого світу класичної дипломатії. Якщо до 24 лютого найголовніше у зовнішній політиці України для вирішення питань необхідно було справити враження на політиків інших країн, то після найстрашнішого дня 2022 року є тільки одна мета — це перемога України. Дипломатична команда України чітко усвідомлює, що і навіщо необхідно робити. Завдяки реформам 2014 року, які заклали підвалини теперішньої ефективної роботи, Міністерство закордонних справ є найсучаснішим з усіх міністерств в Україні. Сьогодні основна робота зосереджена на двох напрямках: перемовини з іноземними партнерами про постачання зброї Україні та притягнення російських злочинців до відповідальності шляхом створення спецтрибуналу для покарання керівництва РФ за агресію. Важливим показником підтримки України було проведення 9 зустрічей (протягом року конфлікту) міністрів оборони у форматі «Рамштайн», де було прийнято рішення на підтримку нашої держави. Військову, гуманітарну та фінансову підтримку на суму майже 185 млрд доларів (165 млрд євро) надали Україні близько 40 країн світу. Європейський Союз у 2022 році став провідним у наданні допомоги Україні, із загальною сумою допомоги, що наблизилася до 60 мільярдів. Країни Балтії та Польща залишаються лідерами з погляду частки допомоги Україні: Естонія витратила на допомогу Україні 0,54 млрд доларів, Латвія – 0,51 млрд доларів, Литва – 0,76 млрд доларів, Польща – 6,21 млрд доларів. Допомогу на 11,67 млрд доларів надала Україні Велика Британія. Від початку повномасштабної війни найбільшу допомогу Україні надали США – 76,84 млрд доларів. За обсягом допомоги Німеччина знаходиться на другому місці – 19,58 млрд доларів [11]. Протягом першого року конфлікту було введено 9 пакетів санкцій проти Росії. Резолюція, яка була ухвалена Парламентською асамблеєю Ради Європи для більшої ізоляції від цивілізованого світу, закликає визнати В. Путіна нелегітимним після закінчення його нинішнього президентського терміну у 2024 році [12].

21 вересня 2022 року Президент України Володимир Зеленський звернувся до Генеральної Асамблеї ООН із попередньо записаним відео, виклавши п'ять «необговорюваних» умов для «формули миру» (далі «формула»). Докладний зміст «формули» з 10 пунктів був оприлюднений Президентом України Володимиром Зеленським 15 листопада 2022 року під час Саміту лідерів G20 на Балі в Індонезії [9]. Вона відноситься до комплексу пропозицій та кроків, спрямованих на врегулювання конфлікту на сході України та досягнення мирного врегулювання в регіоні. «Формула» включає такі аспекти, як повне припинення вогню, відведення російських військ і припинення бойових дій, звільнення полонених і депортованих осіб, гарантії безпеки, проведення вільних та чесних виборів під наглядом міжнародних організацій, відновлення контролю над державним кордоном, а також вирішення гуманітарних питань. Важливим аспектом є також відновлення економічних та соціальних зв'язків у регіоні.

Однією з пропозицій «формули» є радіаційна безпека, як важлива складова

збереження здоров'я населення та навколишнього середовища. Варто підкреслити, що війна в Україні призвела до появи радіаційної та ядерної небезпеки у всьому світі. Атаки на ядерні об'єкти України несуть в собі потенційні серйозні гуманітарні загрози. Отже, всі атомні енергетичні об'єкти та станції в Україні мають працювати в безпечних умовах під непорушним українським контролем. Російські військові сили повинні залишити територію Запорізької АЕС, і ця територія має бути повністю очищена від військового обладнання та персоналу. МАГАТЕ має відігравати провідну роль у підтримці ядерної безпеки та впровадженні гарантій на цивільних ядерних об'єктах [10].

Інша пропозиція □ це продовольча безпека. Доречно зазначити, що Україна є одним з найважливіших світових ринків експорту зерна та сільськогосподарської продукції. Питання продовольчої безпеки має бути позбавлене збройної складової (DE weaponized) [10]. Дії, які перешкоджають виробництву та розподілу продовольства, призводять до створення загроз на глобальному рівні. Необхідно гарантувати вільне, безпечне та необмежене судноплавство в акваторіях Чорного та Азовського морів, повернути Україні контроль над її портами, розбудувати нові портові споруди та розширити діапазон українських продуктів, які відправляються морським транспортом.

Варто звернути увагу і на енергетичну безпеку. Знищення життєво важливих цивільних об'єктів є неприйнятним. Захист енергетичної інфраструктури України має бути забезпечений належно, аби гарантувати безпеку цивільного населення та важливих інфраструктурних об'єктів. Напади на об'єкти енергетики, особливо в холодну пору року, та використання морозу як зброї стали причиною регіональної та міжнародної загрози, що впливає на світовий ринок та ціни на основні енергетичні ресурси та електроенергію загалом.

Слід підкреслити, що відновлення територіальної цілісності України є одним із найважливіших принципів міжнародного права. Суверенітет, незалежність, єдність і територіальна цілісність України в межах її міжнародно визнаних кордонів, що поширюються на її територіальні води, повинні поважати відповідно до Статуту ООН і принципів міжнародного права [10]. Відновлення світового порядку та дотримання принципів Статуту ООН може досягнути через відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів.

Доречно зазначити, що Росію слід притягнути до відповідальності за всі дії, що суперечать міжнародному праву в контексті України, в тому числі за акти агресії, які порушують положення Статуту ООН, а також за будь-які порушення міжнародних норм гуманітарного права та прав людини.

Слід звернути увагу, що конфлікт в Україні спричинив значні екологічні руйнування, які призвели до небувалого рівня забруднення, погіршення стану екосистем і винищення багатьох біологічних видів не тільки в Україні, але й у ширшому регіональному та глобальному масштабі. Подібне нанесення шкоди довкіллю є порушенням міжнародного кримінального права.

Саміт на Мальті, де були представники 66 країн з усіх континентів, розпочався 28.10.2023 та засвідчив, що «формула» поступово стає глобальною.

Щодо кожного пункту «Формули миру» сформовані групи держав, які зосередилися на їх реалізації. Фінляндія залучається до гуманітарного розмінування тому, що надавала допомогу у цьому питанні [1]. Влада Норвегії та уряд Швеції мають намір приєднатися до реалізації пункту «формули» щодо радіаційної та ядерної безпеки. Швеція ж ще виявила бажання розробити кроки з екологічної безпеки [1]. Офіційна Анкара заявила про бажання «виступити лідером у реалізації пункту «формули» щодо продовольчої безпеки [1]. Польща та Словаччина будуть патрунувати транспортування українського зерна сухоходом після виходу Російської Федерації із «зернової угоди».

Варто звернути увагу, що конфлікт в Україні не єдиний і, швидше за все, не останній у світі, а така формула могла б стати фундаментом для вирішення інших міжнародних криз. Основа мирного врегулювання має бути сформована з української перспективи, адже конфлікт відбувається на території України. Проте, наша країна розгляне пропозиції від будь-якої країни. Для України дуже корисним буде досвід та погляди тих держав, які щиро прагнуть миру і не намагаються використовувати мирний процес для зміцнення власних відносин з Росією на шкоду Україні. Адже мова йде про життя і долі реальних людей.

Доречно визначити, що міжнародні загрози не знають кордонів, вони є взаємозалежними та вимагають вирішення на різних рівнях: міжнародному, регіональному та національному. Спроби будь-якої окремої держави самостійно забезпечити безпеку від цих загроз зазнають невдачі, адже ефективна протидія можлива лише за умови спільних дій всіх учасників міжнародної арени. Всі цивілізовані країни повинні систематично працювати над розробкою нової структури світової безпеки та зміцненням міжнародного гуманітарного права, щоб захищати демократичні цінності від загроз міжнародного тероризму. Варто зазначити, що для забезпечення майбутнього безпекового статусу України критично важливим є її взаємодія з Європейським Союзом та НАТО, адже ці організації взаємно підсилюють ролі одна одної. Отже, на сьогоднішній день стає зрозуміло, що Україна має значний вплив на формування нового порядку в світовій безпеці. За словами міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби: «Україна пройшла шлях від Попелюшки до капітана Марвел: спочатку була як та напівсирітка, яку до сліз шкода і треба підтримати в біді, — а згодом перетворилася на супергероя, що прилітає у вирішальний момент і всіх рятує» [7].

Список використаних джерел:

1. Грушевський О. Які питання візьмуть на себе різні країни в українській формулі миру — відповідь ОПУ// ONLINE.UA URL: <https://news.online.ua/yaki-pitannya-vizmut-na-sebe-rizni-kryini-v-ukrayinskiy-formuli-miru-vidpovid-opu-861924> (дата звернення 16.12.2023).
2. Кулеба Д. Сила Росії – нафтодолари. України – правда та хист. Як Україна перевиайшла дипломатію.//Forbes. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/yak-ukraina-perevinayshla-diplomatiyu-rozpovidae-ministr-zakordonnikh-sprav-dmitro-kuleba-21082023-15523> (дата звернення 18.11.2023).
3. Миротворча діяльність України//Посольство України в Сполучених

Штатах Америки. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/news/17905-mirotvorchadijalynisty-ukrajini> (дата звернення 16.12.2023)

4. Парахонський Б. О. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища : аналіт. доп. // Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. (Сер. «Національна безпека», вип. 10). – К.: НІСД, 2015. – 100 с.

5. Перепелиця Г. Дипломатія Президента Зеленського в урегулюванні російсько-українського конфлікту на Донбасі. /Україна дипломатична. С.745-762. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2022/01/72-2021.pdf> (дата звернення 19.11.2023).

6. Скрипник О.М. Історія міжнародних організацій// Навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2011. 226 с

7. Слободяник Д. За цей рік Україна пройшла шлях від Попелюшки до капітана Марвел": інтерв'ю з Дмитром Кулебою// VOGUE// URL: <https://vogue.ua/article/culture/lifestyle/za-cej-rik-ukrajina-proyshla-shlyah-vid-popelyushki-do-kapitana-marvela-interv-yu-z-dmitrom-kuleboyu-51953.html> (дата звернення 16.11.2023).

8. Україна відкликає українських миротворців зі всього світу//MILITARNYI URL: <https://mil.in.ua/uk/news/ukrayina-vidklykaye-ukrayinskyh-myrotvortsiv-zi-vsogo-svitu> (дата звернення 15.12.2023).

9. Українська формула миру//Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 14.12.2023).

10. Формула миру Президента Зеленського// URL https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/19/45/a0284f6fdc92f8e4bd595d4026734bba_1691475944.pdf (дата звернення 17.12.2023)

11. Які країни-союзники роблять найбільший внесок у перемогу України//«Слово і діло». Аналітичний портал. URL:<https://www.slovoidilo.ua/2023/07/17/infografika/ekonomika/yaki-krayiny-soyuznyku-roblyat-najbilshyj-vnesok-peremohu-ukrayiny> (дата звернення 17.11.2023).

12. Які статуси отримала росія від міжнародної спільноти за агресію проти України// Слово і діло. Аналітичний портал. URL:<https://www.slovoidilo.ua/2023/10/23/infografika/polityka/yaki-statusy-otrymala-rosiya-mizhnarodnoyi-spilnoty-ahresiyu-proty-ukrayiny> (дата звернення 18.11.2023).

Abstract. *The article defines the position of Ukraine in the international arena as an independent actor capable of acting in the process of changes in the word order. This is due to the active position of the state and its ability to effectively cooperate with other countries, contributes to the creation of external conditions that meet the national interests of Ukraine and its development, as well as strengthening its role as a significant regional state. The importance of turbo mode in Ukraine's diplomatic and political initiatives is emphasized, which contributes to its European choice and international influence.*

Keywords: *International Security, a global threat, European choice, Ukrainian diplomacy, Turbo mode, Contributor, Peace Formula.*